

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

Переглянути у форматі pdf

О. М. Диба, В. В. Крук, Ю. О. Гернего
МОДЕЛЬ АКТИВІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ В УКРАЇНІ

№ 11, 2015 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 336.027

О. М. Диба,
к. е. н., доцент, доцент кафедри інвестиційної діяльності ДВНЗ "КНЕУ ім. В. Гетьмана"
В. В. Крук,
к. е. н., доцент кафедри інвестиційної діяльності ДВНЗ "КНЕУ ім. В. Гетьмана"
Ю. О. Гернего,
к. е. н., доцент кафедри інвестиційної діяльності ДВНЗ "КНЕУ ім. В. Гетьмана"

МОДЕЛЬ АКТИВІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ В УКРАЇНІ

О. М. Dyba,
PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of investment activity department of Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
V. V. Kruk,
PhD (Economics), Associate Professor of investment activity department of Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
Iu. O. Gernego,
PhD (Economics), Associate Professor of investment activity department of Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

MODEL OF STATE FINANCIAL SUPPORT OF INNOVATIVE PROJECTS' ACTIVATION IN UKRAINE

У статті обгрунтовано необхідність активізації в Україні відособленої моделі державної фінансової підтримки суб'єктів господарювання, які реалізують інноваційні проекти. Проаналізовано приклади державної підтримки інноваційних проектів закордоном, які характеризують можливі заходи та інструменти для досягнення державних пріоритетів інноваційного розвитку. Визначено, що закордоном фінансова підтримка інноваційної діяльності здебільшого здійснюється в межах відособлених державних програм та напрямів діяльності. Натомість, в Україні лише формується напрям інвестиційно-інноваційної політики, в межах якого інноваційний проект отожднюється з інвестиційним. Запропоновано етапи активізації державної фінансової підтримки виключно інноваційних проектів, упровадження яких дозволить створити сприятливі умови для реалізації останніх.

The importance of separated model of state financial support of entities, which realize innovative projects, in Ukraine is proved. The foreign examples of state financial support of innovative projects are analyzed. It characterizes the possible measures and tools for state priorities of innovative development achievement. It is defined, that abroad the financial support of innovative projects is realized mainly according to the separate state programs and directions of activity. Instead, the direction of investment and innovate policy is only formed in Ukraine and the innovative projects are identified with investment projects. The stages of activation of financial support of innovative projects exclusively are proposed. Their implementation will be able to create the favorable conditions for realization of innovative projects.

Ключові слова: *інновація, фінансування, державна підтримка, інвестиція, проект.*

Key words: *innovation, financing, state support, investment, project.*

Постановка проблеми. Одним із ключових завдань ринкової економіки України є її інноваційний розвиток, тенденції якого формуються, виходячи із активізації науки, техніки, технологій та безпосередньо інноваційної діяльності. Зокрема, для посилення конкурентних позицій нашої держави на міжнародних ринках та залучення інвестиційних ресурсів у економіку України важливу роль відіграють інноваційні проекти.

Ефективність реалізації інноваційних проектів чималою мірою зумовлена організацією державної підтримки останніх. Це також пов'язано із здатністю держави реалізовувати пріоритети інноваційного розвитку за посередництвом результатів інноваційних проектів. Тому, для ринкової економіки України потребує активізації реалізації інноваційних проектів, що можливо за рахунок їх належної державної фінансової підтримки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зв'язку із актуалізацією державної фінансової підтримки інноваційних проектів дані питання стали предметом досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів. Зокрема, питаннями пошуку джерел та активізації фінансово-кредитного забезпечення інноваційної діяльності в Україні займалися: Г. Андрощук, Ю. Бажал, О. Вовчак, А. Гальчинський, М. Диба, О. Колодізев, Т. Майорова, С. Онишко, Л. Федулова та інші.

Постановка завдання. Метою дослідження є оцінка сучасного стану організації державної фінансової підтримки інноваційних проектів в Україні та обгрунтування можливих заходів для її активізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як свідчить зарубіжний досвід, у розвинених країнах держава підтримує інноваційні проекти за рахунок акумулювання ресурсів державних небанківських фінансових установ. Наприклад, в Австрії нові інноваційні малі та середні підприємства отримують підтримку в рамках програми, відомої як "Програма інновацій підприємств Dynamics". Фінансування може складати до 750 тисяч євро для підприємства на рік, відбувається за рахунок прямої підтримки інноваційних витрат (до 15 %) та кредитних гарантій (до 80%) [1, с. 118].

Для Німеччини державна підтримка інноваційних проектів полягає у стимулюванні залученню фінансових ресурсів для інноваційного розвитку малих та середніх підприємств. Згідно програми "Інновація", молодим технологічним фірмам пропонуються варіанти фінансування розробки та виведення на ринок нових продуктів, технологій та послуг [2]. В країні малі та середні підприємства отримують дотації на наукові дослідження і розробку нових технологій для виготовлення продукції у розмірі 30% договірної суми проекту [3, с. 118].

У Польщі ключову роль у підтримці інноваційних проектів відіграють щорічні „інноваційні позички”. У ході конкурсу враховуються стратегії, рівень технологічного оснащення та характер інноваційної діяльності суб'єкта господарювання. Кредит, розміром не більше, ніж 75 % від вартості проекту, надається з державних спеціалізованих фондів на пільгових умовах, строком не більше десяти років [4].

У США держава фінансує інноваційні проекти з метою збереження економічної могутності, використовується інвестиційний податковий кредит. З державного бюджету виділялося близько 10 млрд. дол. США на рік для кредитування інноваційних досліджень строком на десять років [5].

В Україні практика державної фінансової підтримки інноваційних проектів лише формується. Зокрема, для стимулювання інноваційної діяльності в Україні були утворені державні небанківські фінансові установи. Серед таких установ Українська державна інноваційна компанія [6], яка пізніше функціонувала під назвою Державна інноваційна фінансово-кредитна установа, належала до сфери управління Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами (Держінвестпроект України) та мала відділення у восьми регіонах України [7, с. 16]. Держінвестпроект України було покликано: радикально змінити процедури адміністрування державних видатків розвитку, використовувати обмежений ресурс держави, як засіб для партнерства з приватним капіталом, створити необхідну інфраструктуру для залучення інвестицій та умови для радикального збільшення притоку інвестицій. В контексті даних цілей агентство розглядалася можливість реалізації "національних проектів" для створення основ здійснення економічних реформ в країні (табл. 1).

Таблиця 1.
Національні проекти Держінвестпроект України (2014 р.)*

№	Назва проекту	Суть та хід реалізації проекту (період звітування щодо його реалізації)
1	2	3
1	Національний проект "Технополіс"	Передбачає створення інфраструктури інноваційного розвитку та високих технологій. Продовжується робота щодо нормативного визначення механізмів надання державної підтримки НП "Технополіс" та його складових, передбачено попереднім техніко-економічним обґрунтуванням проекту. У рамках проекту "Технополіс" передбачено будівництво 10 індустріальних парків у м. Київ, Харків, Львів та Дніпропетровськ. Для забезпечення реалізації НП "Технополіс" та НП "Індустріальні парки України" наказом Держінвестпроект України від 05.11.2013 № 155-07 створено ДП "Національні інноваційні проекти", основним статутним завданням якого є реалізація даних проектів. (Перший квартал 2014 р.)
2	Національний проект "Індустріальні парки України"	Передбачає створення промислово-виробничої інфраструктури". Здійснюється робота щодо створення необхідної нормативно-правової бази, визначення джерел фінансування розробки попереднього техніко-економічного обґрунтування проекту. Опрацьовуються концепції індустріальних парків, що надходять від обласних державних адміністрацій. (Перший квартал 2014 р.)
3	Національний проект "Енергія природи"	Передбачає будівництво комплексу вітрових, сонячних та малих гідроелектростанцій, виробництво твердого альтернативного палива. В рамках НП "Енергія природи" – будівництво комплексу вітрових, сонячних та малих гідроелектростанцій, виробництво твердого альтернативного палива" та його складової "Енергія біомаси" проведено роботу щодо формування земельного банку підприємства (для плантацій енергетичних рослин), пошуку сучасних технологічних рішень в створенні енергетичних плантацій та інвесторів (зустрічі, перемовини, фінансова модель). Розроблено попереднє техніко-економічне обґрунтування проекту "Водовугільне паливо" та пілотного проекту "Теплий дім" (Перший квартал 2014 р.)

*Джерело: складено автором на основі [8]

Згідно постанови Кабінету міністрів України № 442 від 10 вересня 2014 р. "Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади", Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами ліквідовано, його функції покладено на Міністерство економічного розвитку і торгівлі [9].

Станом на кінець 2015 р. Міністерство економічного розвитку і торгівлі розвиває напрям "Інвестиційно-інноваційна політика", в межах якого реалізуються:

- процедура надання державної підтримки для розробки або реалізації інвестиційних проектів;
- державна реєстрація інвестиційних проектів у пріоритетних галузях економіки;
- державна реєстрація інвестиційних проектів та проектних (інвестиційних) пропозицій;
- ведення переліку державних інвестиційних проектів;
- впровадження реформи управління державними інвестиціями;
- дослідження стану інвестиційної діяльності в Україні;
- розвиток спеціальних економічних зон та території пріоритетного розвитку;
- запровадження міжнародних стандартів інвестиційної діяльності [\[1\]](#).

Тобто, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, здебільшого, розглядає державну підтримку інвестиційних проектів, без виокремлення інноваційних проектів.

В рамках процедури надання державної підтримки для розробки або реалізації інвестиційних проектів, згідно статті 12-1 Закону України "Про інвестиційну діяльність" названо види державної підтримки. Зокрема, для реалізації інвестиційного проекту здійснюється:

- фінансування реалізації інвестиційних проектів за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів;
- співфінансування інвестиційних проектів з державного та місцевих бюджетів;
- надання державних і місцевих гарантій з метою забезпечення виконання боргових зобов'язань за запозиченнями суб'єкта господарювання;
- кредитування за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів;
- повна або часткова компенсація за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів відсотків за кредитами суб'єктів господарювання для реалізації інвестиційних проектів [10].

Процес отримання державної фінансової підтримки на реалізацію інвестиційного проекту передбачає розробку, експертизу і оцінку та реєстрацію інвестиційного проекту, відбір і надання державної підтримки та моніторинг ефективності її використання (рис. 1).

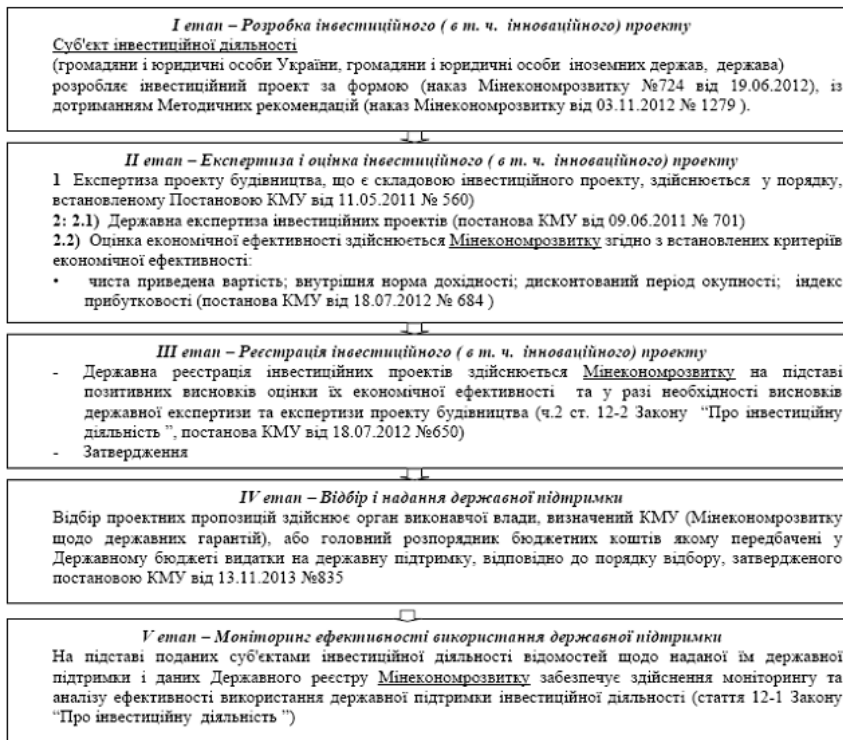

Рис. 1. Процедура державної підтримки інвестиційного проекту*

* Джерело: узагальнено за матеріалами [10]

Тобто, в Україні, на практиці, інноваційний проект практично не розглядається відособлено. Державна фінансова підтримка інноваційних проектів ототожнюється із підтримкою інвестиційних проектів. Проте, цього не достатньо для стимулювання реалізації саме інноваційних проектів. Тому, стоїть завдання посилити участь держави у фінансовій підтримці інноваційних проектів, враховуючи зокрема й зарубіжний досвід.

Для досягнення вище зазначеного завдання пропонуємо етапи активізації державної фінансової підтримки інноваційних проектів в Україні (рис. 2).

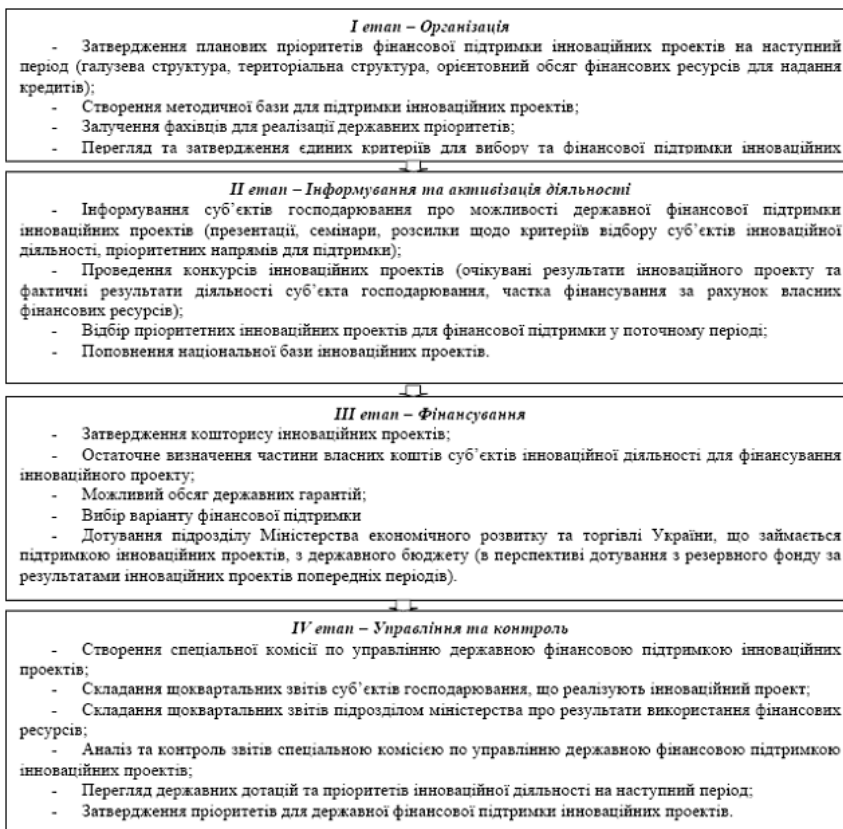

Рис. 2. Етапи активізації державної фінансової підтримки інноваційних проектів*

* Джерело: складено автором

На першому етапі пропонуємо організувати роботу відокремленого підрозділу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, затвердити планові пріоритети фінансової підтримки інноваційних проектів на наступний період (орієнтовно на рік). На найближчі періоди вважаємо оптимальним розпочати державну

підтримку із стратегічно пріоритетних для країни галузей (електроніка та електротехніка, машинобудування, хімічна та нафтохімічна промисловість). Крім того, на першому етапі організації роботи відокремленого підрозділу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України необхідно створити, а в майбутньому удосконалити, методичну базу для фінансової підтримки інноваційних проектів.

На державному рівні варто залучити висококваліфікованих фахівців для наступного аналізу та вибору пріоритетних інноваційних проектів. Враховуючи методичну базу та особистий досвід фахівців, на національному рівні формуються критерії для вибору інноваційних проектів з метою їх державної фінансової підтримки, що узагальняють характеристики пріоритетних для держави інноваційних проектів. Це сприятиме удосконаленню порядку визначення кола суб'єктів господарювання, які зможуть отримати фінансові ресурси держави для реалізації інноваційних проектів.

Після прийняття попереднього рішення щодо інноваційних проектів, придатних для державної фінансової підтримки, на другому етапі необхідно проінформувати про це позичальників. Зокрема, окреслюються критерії відбору та пріоритетні для фінансування напрями інноваційної діяльності. Належний рівень поінформованості суб'єктів господарювання створить поштовх для активізації їх інноваційної діяльності. На конкурсній основі обираються інноваційні проекти для державної фінансової підтримки. Систематичне поповнення національної бази інноваційних проектів надасть змогу інвесторам обрати вигідний, на їх думку, інноваційний проект.

Після вибору пріоритетних інноваційних проектів на третьому етапі затверджується їх кошторис. Позичальник та держава остаточно визначають частку власних коштів суб'єкта господарювання, що реалізує інноваційний проект, розглядається можливість залучення певного обсягу державних гарантій. В залежності від характеристик інноваційного проекту держава має обрати варіант фінансування (наприклад, повне або часткове безвідсоткове кредитування, повна або часткова компенсація за рахунок коштів державного бюджету). У майбутньому необхідно створити резервний фонд для державної фінансової підтримки інноваційних проектів, який буде формуватися залежно від результатів реалізації інноваційних проектів.

Для цільового використання коштів державного бюджету, на четвертому етапі, здійснюється управління та контроль за діяльністю підрозділу, що реалізує державну підтримку інноваційних проектів. Суб'єкт господарювання, що реалізує інноваційний проект, має щоквартально складати звіт за результатами інноваційного процесу. Згідно таких звітів, на державному рівні формуються звіти про результати підтримки інноваційних проектів. Спеціальна комісія по управлінню за діяльністю підрозділу, що реалізує державну підтримку інноваційних проектів аналізує та контролює дані звіти. Залежно від результатів державної фінансової підтримки інноваційних проектів, переглядаються пріоритети такої підтримки на наступні періоди.

Висновки. На нашу думку, систематична робота згідно запропонованих етапів (рис. 1) сприятиме активізації державної фінансової підтримки інноваційних проектів. Це слугуватиме стимулом для посилення участі вітчизняних суб'єктів господарювання у реалізації інноваційних проектів, розвитку фундаментальних, прикладних досліджень і дослідно-конструкторських розробок. В свою чергу, зростання ефективності реалізації інноваційних проектів зумовить перехід національної економіки на якісно-новий щабель інноваційного розвитку.

Література.

1. Сторов І. Інноваційна політика: Європейський досвід та рекомендації для України. Том 1/[аналітичні матеріали/ред. Сторов І.]. – К.: Фенікс, 2011. – 214 с.
2. *Jahrebericht 2014. Bundesverband Deutscher Leasing Unternehmen.* – 2015, 72 p.
3. Гаман М. Удосконалення механізмів оподаткування інноваційної діяльності в Україні в контексті світового досвіду/ М. Гаман, Т. Крушельницька // Вісник НАДУ: науковий журнал. – 2011. – № 3. – с. 116 – 123.
4. Polish Agency for Enterprise Development. / [Electronic resource]. – The way of access: <http://en.parp.gov.pl/index/index/1882>
5. A strategy for American innovation. Securing our economic growth and prosperity. National Economic Council, Council of Economic Advisers, and Office of Science and Technology Policy. – February 2012, 76 p.
6. Постанова КМУ від 15.06.2000 р. № 654 “Про утворення Української державної інноваційної компанії” // Офіційний вісник України від 05.05.2000 р. 2000 р., № 16.
7. Жаліло А. Я. Інноваційний розвиток промисловості як складова структурної трансформації економіки України. / [за ред. Жаліло А. Я.]. – К.: НІСД, 2013. – 71 с.
8. Жаліло А. Я. Національні проекти в стратегії економічної модернізації України. / [за ред. Жаліло А. Я.]. – К.: НІСД, 2013. – 57 с.
9. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади. Постанова Кабінету міністрів України № 442 від 10 вересня 2014 р. - Редакція від 20.11.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
10. Інвестиційно-інноваційна політика. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. - Офіційний сайт. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&tag=Investitsiino-innovatsiinaPolitika>

References.

1. Yehorov I. (2011) *Innovatsiyna polityka: Yevropejs'kyj dosvid ta rekomendatsii dlia Ukrainy* [Innovative politic: European experience and recommendations for Ukraine], Feniks, Kyiv, Ukraine.
2. *Jahrebericht 2014 (2015). Bundesverband Deutscher Leasing Unternehmen.*
3. Hama M., Krushel'nyts'ka T. (2011), “The improvement of mechanism of innovative activity taxation in Ukraine in context of international experience”, *Visnyk NADU: naukovyj zhurnal*, vol. 3, pp. 116 – 123.
4. Polish Agency for Enterprise Development (2015), available at: <http://www.parp.gov.pl/pozyczka-na-innowacje> (Accessed 19 October 2015).
5. A strategy for American innovation. (2012) Securing our economic growth and prosperity. National Economic Council, Council of Economic Advisers, and Office of Science and Technology Policy. February 2012.
6. Cabinet of Ministers of Ukraine (2000), “Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On creation of Ukrainian state innovative company ""”, *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 16.
7. Zhalilo A. Ya. (2013) *Innovatsijnyj rozvytok promyslovosti yak skladova strukturoi transformatsii ekonomiky Ukrainy* [Innovative development of the industry as the component of structural transformation of Ukrainian economy] NISD, Kyiv, Ukraine.
8. Zhalilo A. Ya. (2013) *Natsional'ni proekty v stratehii ekonomichnoi modernizatsii Ukrainy* [National projects according to the economical modernization of Ukraine] NISD, Kyiv, Ukraine.
9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), “Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On optimization of central executive power system""”, available at: <http://zakon.rada.gov.ua> (Accessed 19 October 2015).
10. Investment and innovative policy. (2015) The official site of Ministry of economic development and trade of Ukraine, available at: <http://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&tag=Investitsiino-innovatsiinaPolitika> (Accessed 19 October 2015).

Ш

Інвестиційно-інноваційна політика. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. - Офіційний сайт. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&tag=Investitsiino-innovatsiinaPolitika>

Стаття надійшла до редакції 20.11.2015 р.

ТОВ "ДКС Центр"